

PROGRAM

Conferința Anuală a Muzeului Municipal „Regina Maria”(IV)

Din istoria orașului Iași: oameni, locuri, instituții

25 – 26 august 2023

Iași

Organizatori:

Primăria Municipiului Iași

Muzeul Municipal „Regina Maria” Iași

Institutul de Istorie „A.D. Xenopol”

Comitet de organizare:

Dr. Marius Chelcu, cs. II, Institutul de Istorie A.D. Xenopol”

Dr. Aurica Ichim, director al Muzeului Municipal „Regina Maria”

Prof. univ. dr. Mircea Ciobotaru, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”

Dr. Ina Chirilă, arhivist Arhivele Naționale Iași

Cuvânt de întâmpinare

Muzeului Municipal „Regina Maria”, cu sprijinul Primăriei Iași, în parteneriat cu Institutul de Istorie „A. D. Xenopol”, organizează **Conferința Anuală** ce se va desfășura în zilele de **25 și 26 august 2023**. Aflată la cea de-a patra ediție, manifestarea este deja un reper în atragerea celor mai noi și valoroase cercetări privitoare la istoria orașului Iași, oferind cadrul propice pentru dezbateri reunite la această ediție în jurul unor secțiuni tematice precum: *Orașul în timpuri de război și pace; Orașul și oamenii săi; Pe drumurile orașului: distanțe, sunete, popasuri; Orașul și reperatele sale spirituale: credință, civism, educație; Orașul din penumbră: reconstituiri, descoperiri, clarificări; Orașul în patrimoniul muzeal și arhivistic*, la care se adaugă masa rotundă cu titlul *Muzeul în contextul geopolitic actual*.

Așadar, participanții, istorici, filologi, arheologi, muzeografi, geografi, pasionați de trecutul și prezentul orașului, tineri sau aflați la vârsta maturității academice, au răspuns și de această dată chemării lansate de Muzeul Municipal „Regina Maria”, anticipând dorința publicului de a cunoaște trecutul orașului într-o manieră mai proaspătă, adaptată timpurilor actuale.

Vineri, 25 august 2023

Deschiderea lucrărilor Conferinței

9:30-09:45

Aurica Ichim

Director al Muzeului Municipal „Regina Maria”

Mihai Chirica

Primarul Municipiului Iași

Marius Chelcu

Reprezentant al Comitetului de organizare

Vineri, 25 august 2023

Secțiunea 1

Orașul în timpuri de război și pace

(09:45-11:45)

Moderator: Marius Chelcu

Alexandru Aioanei (Institutul de Istorie „A. D. Xenopol” Iași), *Orașul Iași sub umbra războiului (1944)*

Cătălin Botoșineanu (Arhivele Naționale Iași), *Universitatea din Iași în timpul primului război mondial*

Daniel Chiriac (Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași), *Între administrarea și controlul politic al documentelor. Arhivele Statului din Iași în contextul noilor coordonate profesionale din primii ani postbelici (1950-1957)*

Andrei Puiu (Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași), *De la episcopi rezidenți la ordinari substituți: privire asupra liderilor ecleziastici ai Diecezei Romano-Catolice de Iași (1884-1989)*

Pauză de cafea (11:45-12:00)

Secțiunea 2

Orașul și oamenii săi

(12:00-14:00)

Moderator: Liviu Brătescu

Leonidas Rados (Institutul de Istorie „A. D. Xenopol” Iași), *Din lumea scolastică ieșeană: un pamflet inedit contra lui August Treboniu Laurian (1857)*

Cătălina Chelcu (Institutul de Istorie „A. D. Xenopol” Iași), *Damaschin Bojinca – note biografice*

Ștefan S. Gorovei (Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași), *De la Fălticeni la Iași: familia Șiadbei (Șiadbey)*

Vineri, 25 august 2023

Gabriel Asandului (Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi” din Iași),
Personalități ieșene-Cristofor I. Simionescu (1920-2007)

Prânz (14:00-15:00)

Secțiunea 3

Pe drumurile orașului: distanțe, sunete, popasuri

(15:00-17:00)

Moderator: Leonidas Rados

Laurențiu Rădvan (Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași), *Care au fost primele străzi din Iași?*

Mihai-Cristian Amărieuței, Mihai Anatolii Ciobanu (Institutul de Istorie „A. D. Xenopol” Iași), *Menzilurile (poștele) din Moldova la sfârșitul secolului al XVIII-lea (un itinerar din arhivele rusești)*

Iuliana Brătescu (Colegiul Național Iași), *Sunetele unui oraș. O cartografiere a peisajului sonor al Iașilor (secolul XVIII - începutul secolului al XIX-lea)*

Andrei Rîpanu (Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași), *„Scrisori către tovarășu’ ...”. Populația ieșeană în pragul vizitei de lucru din iulie 1976*

Pauză de cafea (17:00-17:15)

Secțiunea 4

Orașul și reperele sale spirituale: credință, civism, educație

(17:15-19:15)

Moderator: Laurențiu Rădvan

Dorina Topală (Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași), *Biserica Sfântul Nicolae Ciurchi, o ctitorie din mahalalele de răsărit ale Iașilor, sec. XVIII-XIX*

Rodica Iftimi (Arhivele Naționale Iași), *Din istoria unei instituții de învățământ: Școala de Fete nr. 9 „Alexandru Lambrior”*

Vineri, 25 august 2023

Liviu Brătescu (Institutul de Istorie „A. D. Xenopol” Iași), *A.D. Xenopol și asociaționismul ieșean. Asociații, practici și acțiuni civice*

Felicia Iosif (Arhivele Naționale Iași), *Casa de Sfat și Citire „A. D. Xenopol” din Iași*

Secțiunea 5

Muzeul în contextul geopolitic actual - masă rotundă

(17:15-19:15; sala Gheorghe Ghibănescu)

Moderator: Aurica Ichim

Participă: muzeografi și conservatori de la muzee din orașul Iași și din țară.

Recital de vioară și pian

susținut de

Vasilica Stoiciu Frunză (pian) și Marcian David (vioară)

(19:15-19:45)

Cina (19:45-20:45)

Sâmbătă, 26 august 2023

Secțiunea 6

Orașul din penumbră: reconstituiri, descoperiri, clarificări

(9:30-11:00)

Moderator: Ina Chirilă

Silviu Văcaru (Institutul de Istorie „A. D. Xenopol” Iași), *O săptămână din activitatea „primarului” urbei Iași în anul 1835*

George Bilavschi, Ludmila Bacumenco-Pîrnău, Marian Lie (Institutul de Arheologie Iași), *Istoria unui monument dispărut - Casele Ghica/Daniel-Hotel Petersburg: cercetarea științifică de la document la săpăturile arheologice*

Marius Chelcu (Institutul de Istorie „A. D. Xenopol” Iași), **Cosmin Ceucă** (Iasi.Travel), *Umbra lui Eiffel la Iași*

Pauză de cafea (11:00-11:15)

Secțiunea 7

Orașul în patrimoniul muzeal și arhivistic

(11:15-13:30)

Moderator: Cătălin Botoșineanu

Ina Chirilă (Arhivele Naționale Iași), „Jandarmeria s-a născut la Iași” – o *pledoarie pentru un nou Muzeu*

Ioan Iațcu (Complexul Național Muzeal Moldova Iași), *De la expoziția temporară la cea itinerantă. O analiză pe marginea a două concepte expoziționale organizate de către Muzeul de Istorie a Moldovei: „Olfactiv” și „Ecleraj”*

Manole Brihuneț (Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală din Chișinău), *Boieri ieșeni – proprietari de moșii și ctitori de biserici în Basarabia. Conform datelor statistice ale formularelor bisericești din ținutul Iași în prima jumătate a secolului al XIX-lea*

Sâmbătă, 26 august 2023

Mariana Ursachi, Cristina Bohan (Arhivele Naționale Iași), *Colecția de stare civilă păstrată la Serviciul Județean Iași al Arhivelor Naționale*

Aurelia Felea (Arhivele Naționale Chișinău), *Orașul Iași pe harta raporturilor româno-sovietice, oglindite în producția cinematografică din Republica Sovietică Socialistă Moldovenească*

Aurica Ichim (Muzeul Municipal „Regina Maria”), *Noi informații privind patrimoniul Muzeului Municipal*

Prânz (13:45-14:30)

Secțiunea 8

*O istorie a Iașilor – un proiect realizabil?
dezbateri*

(14:30-15:30)

Moderator: Mircea Ciubotaru

Concluziile conferinței

(15:30-15:45)

Cocktail (15:45-16:45)

Secțiunea 1 *Orașul în timpuri de război și pace*

Alexandru Aioanei (Institutul de Istorie „A. D. Xenopol” Iași), *Orașul Iași sub umbra războiului (1944)*

Anul 1944 a fost unul extrem de dificil pentru orașul Iași. Evoluția războiului în defavoarea Germaniei naziste și a aliatei sale, România, a făcut ca, în luna aprilie, linia frontului să se stabilizeze la nord și vest de oraș pentru mai bine de patru luni. În tot acest timp, Iașul a fost evacuat parțial iar populația rămasă a trăit sub amenințarea războiului, îndurând bombardamentele aeriene și lipsurile generate de aprovizionarea dificilă. Fixarea liniei frontului în proximitatea urbei a fost începutul unei perioade critice, furnizarea serviciilor publice avea să fie afectată, administrația locală funcționa cu o parte din servicii în oraș, cu o altă parte în refugiu, soldații români și germani, tot mai prost aprovizionați, operau rechiziții forțate. Prezentarea de față își propune să reconstituie viața de zi cu zi într-un oraș care a trăit în umbra războiului în primăvara și vara anului 1944 și care avea să cunoască puterea distrugătoare a armelor în zilele de 20 și 22 august, când a fost ocupat de sovietici.

Cătălin Botoșineanu (Arhivele Naționale Iași), *Universitatea din Iași în timpul primului război mondial*

Primul război mondial a constituit o perioadă semnificativă în istoria națiunii române. Entuziasmului inițial i-au urmat, la scurtă vreme, dezamăgirea înfrângerii și, pentru o parte a elitei politice și opiniei publice, afișarea îndoielilor privind capacitatea de luptă a armatei sau creditarea reușitei alianței în care intrasem. Cu toate acestea, operațiunile militare au beneficiat de mobilizarea și de sacrificiul unei părți însemnate a populației țării. Între cei mobilizați, s-au regăsit profesorii Universității din Iași și mai ales studenții așezământului. Inclusiv cei care nu s-au numărat printre combatanți au fost afectați de desfășurarea conflagrației și de refugiu la Iași. Dincolo de aceste mutații la nivelul corpului profesional și a publicului școlar, instituția a trecut prin numeroase transformări, în privința sediilor și logisticii. În comunicarea de față voi inventaria aceste schimbări ale fizionomiei Universității din Iași, produse în timpul Marelui Război.

Daniel Chiriac (Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași), *Între administrarea și controlul politic al documentelor. Arhivele Statului din Iași în contextul noilor coordonate profesionale din primii ani postbelici (1950-1957)*

De-a lungul timpului, în România, Arhivele Statului și domeniul pe care l-au îndrumat au suferit diverse modificări de natură diferită și evoluată în timp, în funcție de interesul politic al societății. Acestea s-au aflat mereu la granița dintre dorința de modernizare și avantajul pe care l-au adus sistemului de guvernământ. Ipostaza a fost cu atât mai evidentă în cadrul regimului totalitar instituit după cel de-al Doilea Război Mondial în climatul căruia, Arhivele au jucat un rol mai complex decât simpla păstrare a memoriei societale. Începând cu anul 1950, sistemul de arhivare din România a devenit din ce în ce mai subordonat regimului comunist care și-a afirmat intenția de a controla și utiliza în propriul interes materialul documentar al țării. Astfel, Arhivele Statului au început să joace un rol important în legitimarea puterii partidului. Pentru realizarea acestui deziderat a fost nevoie ca instituția să supravegheze modernizarea sistemului arhivistic precum și să salveze și să administreze documentele create de fostul regim conform practicilor arhivistice dezvoltate de Uniunea Sovietică. Activitățile enumerate au avut scopul de a îndeplini o serie de obiective, de la construirea unei imagini a noului stat comunist până la eliminarea adversarilor politici. În circumstanțele date, Instituția Arhivelor Statului din Iași s-a transformat într-un Serviciu Regional subordonat Direcției Generale a Arhivelor Statului din București. Datorită experienței dobândite în decursul anilor precum și a însemnatului material documentar administrat, a jucat un rol important în adoptarea noilor proceduri arhivistice. Arhiviștii ieșeni au fost deseori consultați cu privire la activitatea profesională și în multe momente și-au exprimat neîncrederea referitoare la eficiența deciziilor luate. În cele mai multe cazuri, însă, acest lucru nu a contat. Așadar, având la bază corespondența purtată cu Direcția Generală de la București, avem intenția să surprindem modalitatea în care dispozițiile luate la centru au fost aplicate de Serviciul Regional al Arhivelor Statului din Iași.

Andrei Puiu (Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași), *De la episcopi rezidenți la ordinari substituți: privire asupra liderilor ecleziastici ai Diecezei Romano-Catolice de Iași (1884-1989)*

Prezența catolicilor în teritoriile situate la est de munții Carpați încă din perioada secolului al XIII-lea se leagă de activitatea misionară a călugărilor dominicani și franciscani. Eforturile lor se concentraseră în

direcția creștinării cumanilor. Activitatea depusă îndeosebi de către dominicani a dus la crearea unei dieceze: Milcovia/Episcopia de Milcov, înființată conform rapoartelor misionare în anul 1227. În secolul următor, domnitorul Lațcu ceruse din partea papei înființarea unei noi episcopii care să se îngrijească de soarta catolicilor din Moldova. Noul sediu diecezan avea să fie stabilit în anul 1371, în zona de nord, la Siret. Eșecul constituirii unei episcopii funcționale în Moldova s-a constatat și în cazul diecezei de la Baia. Abia în anul 1607 Sfântul Scaun a izbutit să fondeze o eparhie catolică în Moldova care s-a bucurat de o existență ceva mai îndelungată. Aceasta avea sediul formal la Bacău.

În perioada modernă, catolicii din Moldova fuseseră reuniți în anul 1818 sub forma instituțională a unui Vicariat Apostolic, derivat din defuncta episcopie a Bacăului. Formarea ulterioară a statului român a încurajat trecerea de la Vicariatul Apostolic al Moldovei – aflat sub autoritatea consulilor austrieci –, la Episcopia Romano-Catolică de Iași, în data de 27 iunie 1884.

Cu prilejul comunicării de față, ne vom concentra asupra liderilor eclesiastici ai diecezei romano-catolice moldave cu scaunul episcopal în orașul Iași; îndeosebi asupra impactului avut de contribuția celor menționați asupra orașului. Este vorba, mai întâi, de activitatea primului episcop rezidențial al Iașilor, clericul italian Nicollo Giuseppe Camilli. Apoi de rezultatele proiectelor ambițioase imaginate de episcopul originar din Elveția, Dominic Jaquet. Vom privi mai departe starea orașului Iași în anii de restriște de după Primul Război Mondial, când în fruntea episcopiei fusese numit un cetățean român, Alexandru Teodor Cisar. În decursul anilor interbelici, când dieceza a fost condusă de primul ierarh indigen, Mihai Robu, vom analiza îndeaproape activitatea Seminarului Romano-Catolic din Iași. De asemenea, de interes major este și discuția asupra refugiuului temporar al episcopiei în Transilvania, la Beiuș, în anii de sfârșit ai celui de al Doilea Război Mondial. În final, odată cu instaurarea regimului comunist, a urmat lungă perioadă de conducere a diecezei de către „loctiitorii” de episcop: ordinarii substituiți. Evenimentul principal avut în vedere urmărește eforturile depuse de ordinarul substituit Petru Pleșca cu privire la reînființarea Seminarului Mare din orașul Iași în anul 1956.

Secțiunea 2

Orașul și oamenii săi

Leonidas Rados (Institutul de Istorie „A. D. Xenopol” Iași), *Din lumea scolastică ieșeană: un pamflet inedit contra lui August Treboniu Laurian (1857)*

Sosit în Moldova în 1852 la invitația domnitorului Grigore Alexandru Ghica pentru a ajuta la reformarea învățământului, Laurian a lăsat o impresie puternică mediului intelectual ieșean. Pe de o parte, i se admirau energia și cunoștințele vaste, dar, pe de alta, era criticat pentru fermitatea excesivă și brutalitatea sa verbală. Sprijinit de vodă în întreprinderile sale, Laurian (cu ajutorul grupului său intim) a controlat într-o manieră autoritară sistemul moldav de instrucțiune publică. După plecarea domnitorului, nemulțumirile au explodat într-o mișcare de protest fără echivalent până atunci (1857-1858) la care a participat marea majoritate a dascălimii ieșene, și care s-a încheiat prin demisia și plecarea ardeleanului la București. Comunicarea de față aduce lămuriri asupra unei piese importante în războiul contra lui Laurian, lungul pamflet cu autor necunoscut din toamna anului 1857. Documentul a rămas inedit până astăzi, în ciuda faptului că a beneficiat de o bună circulație în epocă.

Cătălina Chelcu (Institutul de Istorie „A. D. Xenopol” Iași), *Damaschin Bojinca – note biografice*

De numele lui Damaschin Bojinca se leagă, la întâia strigare, știința legilor sau a dreptului din perioada regulamentară și până în anul 1861, ca urmare a funcției sale de juriconsult al Principatului Moldovei (alături de Christian Flechtenmacher și, apoi, de comisul Neculai Docan). La a doua strigare îl găsim în literatură, ca autor și traducător de opere ce aparțineau, ca mesaj, curentului latinist al epocii, precum și în învățământul din Moldova, ca rector al Seminarului de la Socola și profesor de drept la Academia Mihăileană.

Aceste aspecte vor fi reamintite, contextualizat, în comunicarea de față, cărora le vor fi alăturate câteva informații inedite, referitoare la familie, administrarea moșiilor sau la achiziția de cărți din străinătate, necesare domeniilor pe care le-a frecventat.

Ștefan S. Gorovei (Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași), *De la Fălticeni la Iași: familia Șiadbei (Șiadbey)*

Probabil de origine armeană, familia Șiadbei a marcat prin prezența ei câteva localități din Moldova: Fălticeni, Lespezi, Huși și Iași. Traseul acesta a fost impus de activitatea capului familiei: șef de gară. La Fălticeni, s-a căsătorit cu Maria Vănescu, a cărei soră (Elena) era soția lui Artur Gorovei. Dintre copiii lor, au ajuns la maturitate doar băieții, doi dintre ei având locuri bine stabilite în știința și cultura românească: astronomul Vintilă Șiadbei (m. 1944), conferențiar la Universitatea din Iași și Ion Șiadbei (m. 1977), filolog și istoric literar. Din păcate, sfârșitul fraților Șiadbei nu a îngăduit, se pare, supraviețuirea vreunei arhive familiale, astfel încât o parte din drumurile vieții lor se reflectă în scrisorile trimise cumnatului, respectiv unchiului, de la Fălticeni. Cercetarea (și valorificarea) acestei corespondențe este abia la început.

Gabriel Asandului (Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi” din Iași), *Personalități ieșene-Cristofor I. Simionescu (1920-2007)*

Ne propunem prin prezentarea de față să readucem în atenția opiniei publice personalitatea profesorului și academicianului Cristofor Simionescu. Viața și activitatea acestuia au fost strâns legate de două instituții academice ieșene importante, actuala Universitate Tehnică „Gheorghe Asachi”, a cărui rector a fost între 1953 și 1976, și Institutul de Chimie Macromoleculară „Petru Poni”, pe care l-a condus trei decenii, între 1970-2000.

Personalitate complexă, profesor cu vocație și mentor pentru generații de studenți, Cristofor Simionescu a contribuit la crearea școlii moderne de chimie macromoleculară din România, la dezvoltarea școlii ieșene de inginerie, având un rol important în edificarea infrastructurii fostului Institut Politehnic din Iași. În perioada mandatelor sale de rector au fost începute și finalizate o bună parte din clădirile ce aparțin astăzi Universității Tehnice „Gheorghe Asachi” din Iași.

Numele lui Cristofor Simionescu a fost legat de doctoratul Elenei Ceașescu. Din datele pe care le avem la dispoziție, putem afirma cu certitudine că acesta nici n-a îndrumat și nici n-a contribuit la redactarea tezei de doctorat a soției lui Nicolae Ceașescu.

Pentru activitatea desfășurată în folosul școlii ieșene de inginerie, pentru munca depusă în cadrul Academiei Române. Filiala Iași dar și la Institutul de Chimie Macromoleculară „Petru Poni”, Cristofor Simionescu își merită, cu prisosință, locul în galeria personalităților ieșene.

Secțiunea 3

Pe drumurile orașului: distanțe, sunete, popasuri

Laurențiu Rădvan (Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași), *Care au fost primele străzi din Iași?*

Cercetătorii istoriei orașelor și-au pus adesea întrebări cu privire la modul în care au evoluat așezările cercetate, cum au apărut și cum au evoluat. Unii și-au îndreptat atenția spre topografia locală, fiind interesați de creșterea unui oraș, de străzile sale sau de cartiere. În comunicarea de față ne propunem să reluăm un subiect care ne-a mai preocupat, și anume felul în care s-a structurat planul orașului Iași în primele secole de existență, de la 1400 și până în vremea lui Vasile Lupu. Ne interesează mai ales care au fost primele străzi din oraș și cum a evoluat ierarhia căilor de comunicație din Iași, luând în considerare toate datele transmise de izvoarele păstrate, documentare, arheologice sau cartografice.

Mihai-Cristian Amărieuței, Mihai Anatolii Ciobanu (Institutul de Istorie „A. D. Xenopol” Iași), *Menzilurile (poștele) din Moldova la sfârșitul secolului al XVIII-lea (un itinerar din arhivele rusești)*

În Arhiva Militar-Istorică de Stat a Rusiei (RGVIA), în seria surselor cartografice valoroase pentru istoria Principatelor se află un itinerar, sumar întocmit, care reprezintă căile de comunicație ce porneau din Iași spre colțurile țării, cu indicarea stațiilor de menzil și distanțele dintre acestea, exprimate în ceasuri. Nedatat, itinerarul poate fi plasat, prin analiza rutelor din itinerar (prezența celor din interiorul Moldovei din stânga Prutului și lipsa drumurilor spre Bucovina, pierdută în 1775), precum și prin modul de întocmire a piesei cartografice, spre sfârșitul secolului al XVIII-lea. Pornind de la informațiile acestui itinerar, vom face câteva observații despre instituția poștei în această vreme, inițiativele de reorganizare, structura și personalul de deservire, cu accent pe situația din capitala Moldovei, Iași, centrul politico-economic al țării, situație redată, evident, și pe sursa comentată. Analiza sursei implică și câteva date despre contextul redactării sale. Itinerarul pe care îl analizăm reprezintă și un caz aparte de colaborare moldo-rusă în elaborarea unei surse cartografice.

Iuliana Brătescu (Colegiul Național Iași), *Sunetele unui oraș. O cartografiere a peisajului sonor al Iașilor (secolul XVIII - începutul secolului al XIX-lea)*

În cercetarea de față propunem o altfel de călătorie în istoria Iașilor, o cartografiere diferită a orașului față de cele cu care suntem obișnuiți, dacă ne gândim la cea spațială sau socială și anume una a peisajului sonor din veacul al XVIII-lea și primele decenii ale celui următor. Ridicându-se deasupra cadrul fizic al orașului – deși a evoluat în strânsă legătură cu fizionomia lui –, construind corpul social al așezării prin structura relațiilor sau a identităților urbane încheiate, sunetele Iașului reprezintă un important element al vieții urbane prea puțin cercetat. De la sunetele dictate de cadrul fizic, la cele declanșate de activitățile socio-profesionale ale cotidianului, de la zgomotele sociabilităților, solidarităților sau ale conflictualității, la cele individuale ale fiecărui orașean, toate au format pentru Iași un adevărat sistem de informare, localizare, de redare a bucuriilor, tristeților sau violenței, a practicilor cotidiene. Sunetele au devenit totodată un semn pentru prefacerile urbane care s-au succedat, pentru diversitatea și complexitatea lumii orașului redându-le la fel de fidel precum au făcut-o alte elemente ale cotidianului. Între zgomotele, zarva și sunetele Iașului de altădată, o acțiune care ocupa un loc la fel de important este aceea de a asculta; fără această etapă a cărei semnificație s-a diminuat mult din epocă până astăzi, nu am putea vorbi despre semnificații, simbol sau ierarhie pentru peisajul sonor modern.

Andrei Rîpanu (Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași), „Scrisori către tovarășu`...”. *Populația ieșeană în pragul vizitei de lucru din iulie 1976*

În prezentarea de față ne-am propus aducerea în prim-planul istoriografic local tema scrisorilor adresate de ieșeni lui Nicolae Ceaușescu în contextul vizitelor de lucru. Valorificarea acestor scrisori ne permite conturarea unui portret social, obiectivele urmărite vizează cuantificarea temelor predilecte cuprinse în scrisori de către expeditori, atingând cu predilecție probleme sociale, economice, judiciare sau contractuale. Indiferent de motivația care stă în spatele fiecărei scrisori, acest mecanism evocă importanța pe care cetățenii o acordă decidenților politici centrali în rezolvarea problemelor lor.

Vom urmări cine sunt cei care scriu puterii și dacă în afara momentului din iulie 1976 s-au mai adresat aceluiași instanțe sau altora, principalele teme cuprinse, limbajul însușit de reclamanți, iar în final

încercăm să conturăm starea de spirit ce cuprinsese societatea ieșeană. Sub raport temporal, deși dialogul cetățeni-autorități s-a întins pe întreaga perioadă ceaușistă, în cercetarea de față ne-am axat asupra scrisorilor redactate de ieșeni în iulie 1976, fiind impulsionate de sosirea lui Nicolae Ceaușescu în regiune.

În final, considerăm că fructificarea acestor scrisori din care reies problemele societății evocate din prisma unui individ sau altul, permit o conturare mult mai variată a societății comuniste și înțelegerea ei cât mai extinsă. Cu acest moment, populația iese din inerție și expectativă, reușind să-și facă auzită vocea într-o formă sau alta.

Secțiunea 4

Orașul și reperele sale spirituale: credință, civism, educație

Dorina Topală (Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași), *Biserica Sfântul Nicolae Ciurchi, o ctitorie din mahalalele de răsărit ale Iașilor, sec. XVIII-XIX*

În comunicarea de față ne propunem să aducem în actualitate câteva detalii mai puțin cunoscute care fac unicitatea bisericii Sfântul Nicolae din mahalaua Ciurchi. Ne vom referi în special la tabloul votiv, la pisanie și la catapeteasmă. Tabloul votiv îi înfățișează pe cei doi ctitori, preotul Ștefan Măcărăscu și preotul Gheorghe Gavrilescu împreună cu preteșele Ecaterina, respectiv Maria. Pisania din pridvorul bisericii datează din 1813 și este mărturia sfințirii sfântului lăcaș de către mitropolitul Veniamin Costachi. Patrimoniul bisericii este impresionant și cuprinde catapeteasma, icoane, cărți de cult și obiecte liturgice. Catapeteasma și icoanele de pe catapeteasmă sunt cele originale, datând din 1813, anul când s-a finalizat construcția bisericii. Catapeteasma este din lemn sculptat artistic, fiind o îmbinare a stilului baroc cu cel renașcentist, frumos împodobită cu figuri simbolice, flori și frunze de viță-de-vie cu struguri. Astfel, în cadrul comunicării, vom prezenta rezultatele unei cercetări care a avut ca scop istoria acestei biserici de mir, de la începutul zidirii ei și până în prezent.

Rodica Iftimi (Arhivele Naționale Iași), *Din istoria unei instituții de învățământ: Școala de Fete nr. 9 „Alexandru Lambrior”*

Lucrarea înscrisă în programul Conferinței anuale a Muzeului Municipal ”Regina Maria” din Iași prezintă un proiect în derulare, menit să

completeze informațiile sumare existente despre ȘCOALA DE FETE NR. 9 "ALEXANDRU LAMBRIOR" IAȘI care a funcționat, între anii 1897 - 1941 în clădirea din strada George Enescu (fostă Vovidenia) nr. 15, în capătul dinspre Tg. Cucu a străzii Sărărie.

Reforma Învățământului din anul 1948 a produs modificări asupra structurii școlilor primare/elementare, a denumirii lor, astfel încât, în cursul anului 1951, documentele menționează Școala de fete nr. 9 iar în anul 1955, pe strada George Enescu era înregistrată Școala primară nr. 12.

Dosarele de imobil și de cazier, necercetate suficient, ne oferă informații despre starea de degradare a clădirii de după anul 1931, demersurile conducerii școlii pentru consolidarea ei, câteva planuri de amplasament, vecinătăți, etc.

În prezent, acolo își desfășoară activitățile un club sportiv școlar, subordonat Inspectoratului Școlar Județean Iași.

Liviu Brătescu (Institutul de Istorie „A. D. Xenopol” Iași), *A.D. Xenopol și asociaționismul ieșean. Asociații, practici și acțiuni civice*

Asociaționismul ieșean a avut reprezentanți importanți în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, precum și în deceniile următoare, orașul Iași fiind un centru urban fruntaș atunci când vine vorba de înființarea unor asociații, ligi sau cluburi în diferite domenii de activitate. Personalități locale și nu numai, profesori, oameni de cultură, politicieni ai vremii s-au numărat printre cei care au încurajat și dezvoltat acest fenomen, iar un reprezentant în acest sens a fost istoricul A.D. Xenopol. Dacă despre opera și relevanța istoriografică s-a scris și discutat în ultimele decenii, în textul de față propunem o abordare a activității și implicării civice, politice și de reprezentare a diferitelor forme de asociere socio-profesională în care s-a remarcat. Încă din 1866, când devine președinte la „Societatea studiosă” o societate al cărui inițiator este, A.D. Xenopol a devenit unul din oamenii de cultură ai Iașului preocupați să sprijine apariția diverselor organizații fie ele studențești, de cultură sau civico-politice. Implicarea pentru organizarea sub formă asociativă a elitei ieșene s-a tradus prin înființarea a numeroase asociații sau societăți alături de alte elite politico-culturale ieșene, cu diferite obiective menite a rezolva probleme la care autoritățile nu aveau încă un răspuns sau un plan de viitor. Activitatea sa publică a fost concentrată în mare parte în formă organizată începând și cu participarea la societatea „Junimea”, iar contribuția la susținerea diferitelor asociații și societăți pleca de la considerentul că acestea aveau un rol important în

dezvoltarea culturii, obiectiv pe care l-a urmărit prin toate manifestările sale publice și nu numai. Prin toate aceste acțiuni care au dezvoltat spiritul asociativ local, istoricul ieșean a devenit un exemplu în acest sens iar moștenirea sa nu este de neglijat, ci merită scoasă la lumină, în semn de respect pentru o astfel de atitudine civică.

Felicia Iosif (Arhivele Naționale Iași), *Casa de Sfat și Citire „A. D. Xenopol” din Iași*

Pentru orașul Iași, recunoștința față de profesorul și omul de cultură A.D. Xenopol s-a materializat în statuia din fața Universității „Al. I. Cuza”, o stradă care îi poartă numele și transformarea memorială a casei în care a locuit. Nu în ultimul rând, Institutul de Istorie din Iași asumă patronimul marelui istoric.

Ineditul acestui studiu constă în faptul că numele lui „A. D. Xenopol” a fost dat și unei alte instituții din Iași, în anul 1925, detaliu care s-a șters din memoria publică, însă aceea a fost probabil prima instituție care i-a purtat numele, după moartea sa, în anul 1920. Este vorba despre Casa de Sfat și Citire „A. D. Xenopol”, înființată din inițiativa conducătorilor Băncii Populare C.F.R. din Iași, pentru funcționarii căilor ferate din Direcția a II-a Regională Căi Ferate Iași, cu sediul în Iași, B-dul Ferdinand nr. 10. Actele și statutele acestei Case au fost constituite în conformitate cu Statutele Băncii Populare C.F.R., Gara Iași, de către Consiliul de Administrație, în ședința din 23 decembrie 1924 și supuse aprobării generale a Băncii, la 15 februarie 1925.

Inaugurarea Casei de Sfat și Citire a avut loc la data de 25 ianuarie 1925. Inițial, aceasta își avea sediul în B-dul Ferdinand nr. 11, Banca Populară C.F.R. Iași putând înființa sucursale în toată Direcția a II-a Regională C.F.R. Iași, iar apoi, în Iași, B-dul Ferdinand nr. 10.

Fără a avea vreo substanță politică, Casa de Sfat și Citire își propunea publicarea unei reviste pentru promovarea programului său. În vederea atingerii scopului, Consiliul de Administrație a urmărit următoarele: înființarea unei biblioteci cu cărți din literatura română, având cuprins religios, moral, național și cooperatist, cărți de literatură străină traduse în românește, cărți didactice, instrucțiunile C.F.R. cu privire la efectuarea serviciului; ținerea de șezători culturale, serbări cu conferințe, cântece, jocuri, teatru, organizarea de excursii; înființarea unui cor și a unei orchestre proprii cu personalul C.F.R.; susținerea școlii de adulți înființată pe lângă stația Iași; păstrarea și respectarea datinilor strămoșești, celebrarea

zilelor naționale și a eroilor, sprijinirea copiilor talentați ai funcționarilor C.F.R., lipsiți de mijloace materiale.

Prin comunicarea de față ne-am propus să identificăm scopul a dus la înființării fundației culturale, modul ei de funcționare, administrare, precum și câteva referințe istorice referitoare la imobilul în care a funcționat.

Secțiunea 5

Muzeul în contextul geopolitic actual - masă rotundă

Participă: muzeografi și conservatori de la muzee din orașul Iași și din țară.

Secțiunea 6

Orașul din penumbră: reconstituiri, descoperiri, clarificări

Silviu Văcaru (Institutul de Istorie „A. D. Xenopol” Iași), *O săptămână din activitatea „primarului” urbei Iași în anul 1835*

Ne-am propus în comunicare să reconstituim o săptămână din activitatea „primarului” orașului Iași. Facem mențiunea că în perioada la care facem referire orașul era condus de o Eforie alcătuită din cinci efori din care era ales un președinte care îndeplinea, în sens modern, funcția actuală de primar. În momentul preluării mandatului, președintele avea de rezolvat un set de probleme impuse prin Regulamentul Organic. Primul era ridicarea planului orașului cu însemnarea piețelor, ulițelor, bisericilor, a locurilor publice și particulare. Al doilea obiectiv trasat era legat de căile de comunicație care străbăteau orașul. Atenția autorităților era îndreptată și spre sistematizarea străzilor, asanarea locurilor mlăștinoase, evacuarea din oraș a gunoiului menajer și a dejecțiilor animale, închiderea cimitirelor din jurul bisericilor și mutarea lor la marginile localității, construirea spitalelor mai departe de centrul orașului, iar pentru înfrumusețarea lui trebuia să se organizeze o grădină publică pentru plimbarea locuitorilor și așezarea unor orologii pe turnurile bisericilor care să dea semnal sonor la ora exactă și din sfert în sfert de oră. Un alt punct important din obligațiile ce le avea Eforia era acela de a asigura iluminatul public. În acest cadru general pe care trebuia să-l aibă „primarul” în vedere se adăugau o multitudine de probleme ridicate de necesitățile curente ale locuitorilor de care era obligat să țină

cont pentru a nu provoca revolte ale orașenilor cum ar fi aprovizionarea curentă cu pâine și carne, cu lemne de foc sau apă etc.

Pentru această comunicare am ales prima săptămână din 1835 pentru că acest an este plin de evenimente care au marcat dezvoltarea ulterioară a orașului. Problemele care se ridicau în fața celor care administrau orașul veneau atât din nevoia funcționării normale a serviciilor oferite de cinovnicii (angajații) Eforiei, dar și de necesitatea modernizării capitalei. Și cum modernizarea însemna uneori schimbarea unor practici încetățenite de-a lungul timpului oricând se puteau isca împotriviri. „Primarul” era confruntat cu dilema de a perpetua vechile practici sau de a schimba într-o măsură importantă tot ce însemna viața cotidiană într-un oraș de dimensiunea Iașilor. De aceea credem că și selectând numai o parte dintre ele putem recrea o clipă din istoria unei instituții despre care se cunosc destul de puține amănunte. Faptele petrecute într-o săptămână nu pot fi înțelese fără a ști ce s-a întâmplat înainte și ce urmări au avut hotărârile luate. De aceea informațiile au fost căutate în așa fel încât să putem vedea și ceea ce s-a realizat în final.

George Bilavschi, Ludmila Bacumenco-Pîrnău, Marian Lie (Institutul de Arheologie Iași), *Istoria unui monument dispărut - Casele Ghica/Daniel-Hotel Petersburg: cercetarea științifică de la document la săpăturile arheologice*

Cercetările arheologice preventive efectuate sub egida Institutului de Arheologie din Iași în anii 2021-2022 în parcul din vecinătatea Școlii Primare „Gheorghe Asachi”, pe locul unde se știa că au existat „Casele Ghica/Daniel – Hotel Petersburg”, au dus la identificarea în teren a fundațiilor laturii nordice a acestui imobil, precum și fragmente arhitectonice, care provin, cel mai probabil, din zidurile de incintă ale Hanului Trei Ierarhilor/„Hanul turcesc”. Documentele scrise și cartografice din secolele XVIII-XIX indicau existența fundațiilor corpurilor de clădiri Ghica/Daniel/Hotel St. Petersburg în capătul bulevardului Ștefan cel Mare și Sfânt, fosta Uliță Mare (chiar în fața Palatului de Justiție și Administrație). Potrivit surselor documentare, în primăvara anului 1848, firma „St. Petersburg” se instalase în casele bancherului Michael Daniel din apropierea Palatului Administrativ. Casa/casele din Uliță Mare fuseseră construite de marele logofăt Grigore Ghica, întemeietorul ramurii Ghica-Budești, care era căsătorit cu Caterina Cantacuzino-Pășcanu). La 1847, fiul acestuia, vornicul Vasile Ghica, a vândut casele bancherului Strul Heim Daniel, care le-a închiriat, din anul următor, antreprenorului Conrad

Regensburg, proprietarul Hotelului Petersburg. După opt decenii de la dispariția cunoscutului imobil, arheologii au descoperit în teren fundațiile, precum și alte numeroase vestigii, care, coroborate cu datele surselor documentare și cartografice, vor contribui la reconstituirea istoriei unei zone importante a orașului medieval și modern Iași. Totodată, rezultatele cercetărilor arheologice preventive au dovedit o locuire aproape continuă a acestui perimetru încă din preistorie (cultura Cucuteni) și până în prezent.

Marius Chelcu (Institutul de Istorie „A. D. Xenopol” Iași), **Cosmin Ceucă** (Iasi.Travel), *Umbra lui Eiffel la Iași*

Orice căutare în tandem pe internet a numelor Eiffel și Iași ne oferă cel puțin 4 asocieri certe ale prezenței renumitului arhitect pe harta orașului și a județului Iași.

În ordine cronologică este:

a. hala de fier și de zid, adică prima piață de tip halle construită la Iași în anul 1873, clădire care astăzi nu mai există, fiind înlocuită de actuala Hală Centrală, ridicată în anul 1977, în urma sistematizării urbanistice a centrului istoric al orașului;

b. podul de cale ferată de la Ungheni, construit în anul 1876, în contextul pregătirii conflictului dintre Rusia și Imperiul Otoman, conflict la care România a participat și în urma căruia și-a dobândit independența;

c. Hotelul Traian, ridicat în anii 1880-1882, în Piața Unirii, la colțul dintre străzile Academiei (actualmente Arcu) și Lăpușeanu, cu fața către Strada Mare (Piața Unirii);

d. mausoleul lui Petre P. Carp de la Țibănești, construit în anul 1885. La o privire mai atentă asupra dovezilor, în cazul tuturor acestor reperi nuanțele încep să apară, ducându-ne către alte piste, ce vor putea fi propuse cu prilejul acestei comunicări și aprofundate cu ocazia unor viitoare investigații arhivistice în fonduri aflate la Arhivele Naționale Istorice Centrale de la București.

Secțiunea 7

Orașul în patrimoniul muzeal și arhivistic

Ina Chirilă (Arhivele Naționale Iași), „Jandarmeria s-a născut la Iași” – o *pledoarie pentru un nou Muzeu*

Fiecare entitate publică de stat sau privată își revendică un trecut legitimator. Jandarmeria română nu face excepție. Înființată pentru prima

dată la Iași, de domnul Moldovei, Grigore Alexandru Ghica, care a aprobat, la 3 aprilie 1850, proiectul Divanului Obștesc de a institui „Legiuirea pentru reformarea Corpului slujitorilor în jandarmi”, instituția a cunoscut diverse forme de organizare, în funcție de contextul social politic și necesitățile directe ale conducerii locale și centrale. De la statutul de corp de slujitori personali ai domnului, Jandarmeria a evoluat ca o structură complexă, fiind investită cu o componentă militară ca parte a puterii armate pe timp de război și cu asigurarea ordinii și a liniștii publice pe timp de pace.

Însă, la fel ca multe alte instituții moderne, Jandarmeria nu a avut un așezământ care să conserve și să valorifice artefactele propriului trecut istoric. Sute de piese și documente care să ateste activitatea și rolul în societatea modernă și contemporană au fost pierdute de-a lungul timpului din ignoranță sau neștiință, iar cele care au supraviețuit datorită unor împrejurări favorabile au rămas uitate în depozitele unor instituții muzeale și arhivistice sau în colecții personale. Demersul de față reprezintă o pledoarie pentru înființarea la Iași a unui Muzeu al Jandarmeriei Române, prilej pentru a reconstitui pagini din istoria unor case, locuri și legături interinstituționale.

Ioan Iațcu (Complexul Național Muzeal Moldova Iași), *De la expoziția temporară la cea itinerantă. O analiză pe marginea a două concepte expoziționale organizate de către Muzeul de Istorie a Moldovei: „Olfactiv” și „Ecleraj”*

În ultimii patru ani, Muzeul de Istorie a Moldovei Iași a fost gazda a două expoziții temporare inedite: *Olfactiv: mirodenii, rășini, parfumuri și mireseme. Din Antichitate, până în Epoca Modernă* (6 martie - 20 august 2019) și *Ecleraj. Obiecte și sisteme de iluminat, din Preistorie până în Epoca Modernă* (16 decembrie 2021- 1 mai 2022). În prima parte a demersului nostru, ne propunem o explorare în culisele realizării celor două expoziții, ce au avut la bază, drept punct de pornire, patrimoniul muzeului mai sus menționat. Vor fi supuse analizei cele mai importante etape din procesul de concepere și implementare a ambelor producții muzeografice, cum ar fi: modalitățile de structurare a subtemelor în cadrul procesului de documentare; procedeele de proiectare a planurilor expoziționale; gama materialelor complementare și a elementelor de muzeotehnică folosite; paletarul efectelor senzoriale inventate; tipurile de activități conexe puse în practică (programe de pedagogie muzeală) etc. În cea de a doua parte a prezentării, se vor urmări readaptările expozițiilor la noile realități întâlnite cu prilejul itinerariilor la diverse muzee din țară.

Manole Brihuneț (Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală din Chișinău), *Boieri ieșeni – proprietari de moșii și ctitori de biserici în Basarabia. Conform datelor statistice ale formularelor bisericesti din ținutul Iași în prima jumătate a secolului al XIX-lea*

În ultimii 30 de ani formularele de evidență a clerului bisericesc din Basarabia secolului al XIX-lea sunt utilizate în mod activ în circuitul științific ca sursă de informații istorice, statistice, demografice, etnografice, genealogice și de istorie a artei.

Formularele clerului bisericesc au fost introduse în Basarabia anexarea ei la Imperiul Rus, în anul 1812. În prima perioadă ancheta avea scop dublu: mai întâi a fost interesul statului, după care și cel al bisericii. Alipirea Basarabiei la Imperiul Rus a coincis cu perioada în care formularele clerului nu mai sunt prioritatea statului, ci sunt mai mult prerogativa bisericii. Prin urmare, informațiile pe care le prestează se schimbă atât cantitativ, cât și calitativ.

La începutul secolului al XIX-lea, formularele preoțești erau întocmite sub forma unui tabel cu o listă de 9 întrebări și colonițe goale unde se solicita răspunsul în scris. În anul 1829 Sfântul Sinod elaborează un nou formular de evidență a clerului, de data aceasta fiind constituit din trei părți separate. Decretul sinodal despre distribuirea formularelor noi a fost emis la 1 aprilie 1829. Prima parte a formularelor conținea informație despre starea fizică și economică a bisericii, a doua parte cuprindea referința la clerul bisericesc (preoți, dascăli), iar a treia parte reunea date despre starea populației (proprietarul satului, clasa din care fac parte localnicii, etnia, numărul de gospodării, numărul de suflete).

Pentru a trezi interesul față de studierea unor asemenea documente, care în ANRM se află într-un număr impunător, ne propunem ca studiu de caz formularele clerului aflate în subordinea blagocinului superior a circumscripției a 2-a din județul Iași pe anul 1837.

Prin urmare, având la dispoziție acest bogat material documentar, ne-am propus în comunicare identificarea, printre proprietarii satelor și ctitorii bisericilor, celor care sunt trecuți la rubrica „locul de trai” ca locuitori ai orașului Iași. Se va constata că nu sunt puțini aceia, iar printre ei vom aminti reprezentanți ai familiilor boierești: Roznovanu, Catargiu, Carp, Ghica, Leondari, Carastate (3), Bogdan, Rusăt, Potlog.

În Basarabia, ambele tipuri de formulare au fost traduse în limba română, fiind completate în majoritatea cazurilor cu grafia chirilică,

paleografie românească, fapt care le face mai puțin accesibile. Din acest considerent, este important ca măcar o parte din ele să fie transcrise și publicate de specialiștii în domeniu.

În concluzie, putem constata că posibilitățile informaționale ale formularelor clericale sunt utilizate insuficient, inclusiv din cauza paleografiei în care au fost scrise. Folosirea tehnologiilor moderne de prelucrare a datelor ar fi o mare oportunitate de a lărgi cercul de întrebări, răspunsul cărora îl putem găsi din aceste izvoare.

Mariana Ursachi, Cristina Bohan (Arhivele Naționale Iași), *Colecția de stare civilă păstrată la Serviciul Județean Iași al Arhivelor Naționale*

În intervenția de față dorim să aducem în prim plan o importantă colecție de documente care se păstrează la Arhivele Naționale Iași. Este vorba despre Colecția de stare civilă, care însumează o cantitate de aproximativ 450 metri liniari de arhivă din perioada 1809-1950, structurată astfel: Colecția de stare civilă a orașului Iași – mitrici din perioada 1809-1865; Colecția de stare civilă a orașului Iași – registre (nașteri/căsătorii/decese) din perioada 1865-1920; Colecția de stare civilă a orașului Iași – dosare de căsătorie din perioada 1865-1920; Colecția de stare civilă a ținutului Iași – din perioada 1837-1864; Colecția de stare civilă a județului Iași – din perioada 1864-1950; Colecția de stare civilă a ținuturilor Bacău, Botoșani, Cărligătura, Covurlui, Neamț, Putna, Tecuci, Tutova; Colecția Peciuri din perioada 1797-1875.

Într-un scurt istoric precizăm faptul că înființarea și gestionarea actelor de stare civilă a fost reglementată pentru prima dată în Moldova prin Regulamentul Organic, începând cu 1 ianuarie 1832, când de perfectarea unor astfel de acte se ocupau instituțiile de cult. Prin Legea din 1864 se conferă primarilor atribuția de strângere a tuturor condicilor de mitrici pentru a fi păstrate în arhiva comunei, preoții parohi urmând doar să le completeze, iar odată cu punerea în aplicare a Codului Civil de la 1 decembrie 1865, jurisdicția bisericii asupra actelor de stare civilă încetează. O parte însemnată din economia comunicării este alocată modalităților de ordonare și inventariere gândite pentru fiecare parte structurală în așa fel încât să fie respectate atât prevederile Legii Arhivelor Naționale, dar și pentru a facilita accesul unui public cât mai larg la studierea actelor de stare civilă. Conchidem cu observația că această Colecție reprezintă o sursă valoroasă de informații referitoare la viața socială, economică, culturală din Moldova, în primul rând vizând evoluția demografică (rata natalității și mortalității), structura etnică, dar și pentru realizarea unor importante studii

de genealogie. Nu trebuie omisă nici importanța juridică a acestor documente. Observațiile amintite au stat la baza inițierii proiectului de digitalizare a actelor de stare civilă la nivelul tuturor structurilor Arhivelor Naționale din România, dar și la creatorii și deținătorii unor astfel de genuri de documente.

Aurelia Felea (Arhivele Naționale Chișinău), *Orașul Iași pe harta raporturilor româno-sovietice, oglindite în producția cinematografică din Republica Sovietică Socialistă Moldovenească*

În contextul studierii istoriei recente și a instaurării regimului comunist în România, producția cinematografică sovietică își vedește utilitatea atât în ceea ce privește recuperarea faptelor cât și pentru a imagina și a reconstrui spații geografice și de habitat, stări de spirit, particularități comportamentale și caracterologice ale actorilor sociali. Conținutul filmelor documentare și al revistelor cinematografice turnate în RSS Moldovenească relevă prezența proeminentă pe harta interacțiunilor româno-sovietice oficiale a localităților Iași, Galați, Chișinău, Ungheni, Vulcănești și a zonelor adiacente.

Din cadrul uneia dintre puținele ediții în limba română ale jurnalului Moldova Sovietică, nr. 36 din 1958, desprindem informații despre participarea delegației conduse de Dumitru Gheorghiu, secretar al comitetului regional Iași al Partidului Muncitoresc Român, la celebrarea în RSSM a revoluției din Rusia, din 25/10–07.11.1917. Jurnalul Moldova Sovietică nr. 26 din 1956 conține o secvență despre sosirea în RSSM, la 22.08.1956, a delegației de tineri din RPR condusă de Constantin Amariei, prim-secretar al Comitetului regional U.T.M. Iași, pentru a celebra „sărbătoarea națională”, „Ziua Eliberării”. Teatrul de Operă și Dramă „Vasile Alecsandri” din orașul Iași a efectuat un turneu în RSSM, prezentat pe larg în jurnalul cinematografic Moldova Sovietică, nr. 28 din 1957. Pe direcție inversă, o delegație a „oamenilor muncii din raionul Ungheni” din RSSM a sosit în vizita, în orașul Iași, în cadrul Lunii Prieteniei Româno-Sovietice, a efectuat o excursie la fabrica de antibiotice din oraș, unde s-a întâlnit cu Ion Rotaru, directorului întreprinderii.

Analiza acestei categorii de surse scoate în evidență rolul proeminent atribuit de conducerea URSS Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești în propagarea și în implementarea, în România, a modelului sovietic de organizare socială. Delegațiile române sunt invitate în RSSM pentru a lua cunoștință de „realizările socialismului”. Producția de film sovietică din a doua jumătate a anilor 1950–începutul anilor 1960 tinde să sublinieze, pe fundalul afinităților ideologice și culturale, evoluția

armonioasă a relațiilor dintre cele două state. Filmul documentar prezintă participarea unui număr mare de cetățeni de rând la schimburi și nu eludează componenta de spontaneitate, căldura întâlnirilor umane. În deceniile șapte și opt ale secolului trecut situația avea să se schimbe, aveau să prevaleze referirile la România precomunistă, negative, colaborarea sovieto-română avea să fie menționată în sensul perpetuării rolului mimetic al țării satelit, iar apariția pe ecran a cetățeanului de rând, construită mult mai riguros decât în trecut, avea să fie puternic redusă.

NOTE

